

LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
LJUBLJANA

SEZONA
2020/2021

DAVID GREIG

RUMENA LUNA

Dramska predstava

DAVID GREIG

RUMENA LUNA

Dramska predstava

Gledališki laboratorij LGL v sodelovanju
z Vzgojnim zavodom Planina

Koprodukcija LGL in Srednje vzgojiteljske šole,
gimnazije in umetniške gimnazije Ljubljana

Predstava je nastala v okviru evropskega
projekta ConnectUp.

Režiser **PRIMOŽ EKART**

Prevajalka **TINA MAHKOTA**

Dramaturginja in pedagoginja **ANA DUŠA**

Scenograf **DAMIR LEVENTIČ**

Kostumografka **VASILIJ FIŠER**

Avtorica izvirne glasbe **SKUPINA KOALA VOICE**

Glasbena oblikovalka **DARJA HLAVKA GODINA**

Koreografka **ROSANA HRIBAR**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ HAJDINJAK**

Lektorica **MAJA CERAR**

Igrajo

ROK KUNAVER

JAN BUČAR

ALENKA TETIČKOVIČ

NEŽA DVORŠČAK k. g.

RONJA MATIJEVEC JERMAN k. g.

TIBOR ANŽELJ k. g.

MAKS MIHAJLOVIČ k. g.

Vodja predstave **MITJA VASIČ**

Producentka **ALJA CERAR MIHAJLOVIČ**

Lučni vodja **SREČO BREZOVAR**

Scenski tehnik **KLEMEN SAŠEK**

Izdelovalec scene in rekvizitov **UROŠ MEHLE** s. p.

Garderoberka **DAŠA JORDANOVSKI**

Šiviljska popravila **SANDRA BIRJUKOV, MARJETA VALJAVEC**

Tehnična vodja **JURE ŽNIDARŠIČ** (LGL), **MARKO LEVIČNIK** (SVŠGUGL)

Avtor songa Vse je ok **JAN BUČAR**

Lutkovno gledališče Ljubljana

Premiera: 24. september 2020

Plesni in gledališki center SVŠGUGL

Sezona 2020/2021

Rumena luna, balada o Leili in Leeju je ljubezenska zgodba. Je zgodba o dveh najstnikih, ki se najmeta v trenutku, ko se enemu izmed njiju življenje usodno obrne na glavo. Lee ima 17 let, živi sam z mamo in njenim fantom ter s spominom na očeta, ki je odšel, ko je imel Lee pet let.

Za sabo je pustil kapo z našitim jelenom in razglednico graščine v škotskem višavju – »Moj oče je kralj Glasgowa,« pravi Lee, »in to je njegova graščina.« In v to graščino se zateče v trenutku najhujše stiske. Na poti se mu nepričakovano pridruži Leila – »tiha Leila«, muslimanka, ki nikoli ne govori. Dekle iz dobro situirane družine, ki si želi, da bi jo svet opazil. Da bi jo ljudje opazili, da bi jo poslušali, da bi jih zanimalo, kdo je. Leila in Lee najmeta drug drugega, a nad njima se zgrinjajo temni oblaki: sledi jima preteklost, ki ji je težko ubežati.

Kljub težkim temam, ki se jih dotika, je besedilo mešanica tragedije, socialne komedije in romantične najstniške melodrame, nekakšen sodoben najstniški Bonnie in Clyde. Narativnost besedila neprestano prehaja iz dramskega v epsko, iz dialogov v notranje monologe in iz didaskalij v prozne opise dogajanja. Takšno besedilo je izvrstno izhodišče za uprizoritev, ki je odprta za uporabo zelo raznovrstnih in netipičnih gledaliških sredstev.

ENI IMAJO SREČO IN SE RODIJO V
LJUBEČO DRUŽINO. DRUGI IMAJO
SMOLO IN SE NE.

— PRIMOŽ EKART

DAVID GREIG

»DIVJE BO,
RAZBURLJIVO, NIČ
VZGOJNEGA NE BO!«

David Greig (1969) je eden najpomembnejših in najpogostejše prevajanih sodobnih škotskih dramatikov. Rojen je bil v Edinburgu, odraščal v Nigeriji, gledališko akademijo je končal v Bristolu v Angliji, kjer so bili njegovi kolegi med drugimi tudi dramatik Sarah Kane, Simon Pegg, Mark Ravenhill, David Walliams. Je tudi režiser in dramaturg, od leta 2016 je umetniški vodja gledališča Royal Lyceum v Edinburgu. Njegov gledališki opus je bogat in žanrsko raznolik, obsega več kot petdeset dramskih besedil, libretov, iger za mladino, adaptacij in prevodov. Med najpomembnejše sodijo *Stalinland* (1992), *Evropa* (*Europe*, 1995), *Arhitekt* (*The Architect*), *Kozmonavtovo zadnje sporočilo ženski, ki jo je nekoč ljubil v nekdANJI Sovjetski zvezi* (*The Cosmonaut's Last Message to the Woman He Once Loved in the Former Soviet Union*, 1999), *Damask* (*Damascus*, 2007), *Šentjanžvevo* (*Midsummer*, 2008), *Dunsinane* (2010), *Dogodki* (*The Events*, 2013), *Pustolovščine s poslikanimi ljudmi* (*Adventures with the Painted People*, 2020). Za mlade je poleg *Rumene lune* (*Yellow Moon*, 2006) napisal tudi *Pošast v predsobi* (*The Monster in the Hall*, 2010) in priredil *Tintina v Tibetu* (*Tintin in Tibet*, 2005) ter *Čarlja in tovarno čokolade* Roalda Dahla (*Charlie and the Chocolate Factory*, 2013).

Na slovenskih odrih je bila v sezoni 2015/16 uprizorjena njegova zgodovinska drama *Dunsinane* (MGL, režija Aleksandar Popovski).

Ali zgodba *Rumene lune* temelji na resničnih dogodkih?

Ne, izmišljena je. A kot vsa fikcija ima tudi *Rumena luna* korenine v resničnosti. Prijatelj, ki je učitelj, mi je povedal zgodbo o dekletu na njegovi šoli, ki je prenehalo govoriti, učitelji pa tega celo večnost niso opazili in v tem niso videli težave.

Kraji, ki jih opisujete (Glasgow, Inverkeithing, Kinlochewe ...), so resnični; kaj pa graščina de Vries? Ali ta tudi obstaja?

Ne, ta ni resnična. Res pa je, da je po vsem škotskem visokogorju zelo veliko podobnih krajev. Gre za stara lovška posestva, velikanska področja, na katerih

so tudi hribi in jezera. Svoje čase so bila last škotskih bogatašev, nato britanskih bogatašev, danes pa so njihovi lastniki evropski, arabski in ruski bogataši.

Ste *Rumeno luno* napisali prav posebej za najstnike? Ali med pisanjem dram razmišljate o ciljnem občinstvu?

Niti ne, med pisanjem ne razmišljam kaj dosti o občinstvu. Pri *Rumeni luni* sem imel v mislih predvsem gostovanja po šolah. Predstavljal sem si, kako bi bilo, ko sem bil še sam v šoli in bi nam rekli, da bo v avli gledališka predstava. Pričakoval bi Shakespeara ali kaj podobnega, *resnega*. Zato sem si rekel, o ne, dobili boste pištole, zasledovanje z avtomobili, seks. Divje bo, razburljivo, nič vzgojnega ne bo!

V katerem liku se sami osebno najbolj najdete?

Hm? Dobro vprašanje. Vse imam zelo rad, mislim pa, da sem najbolj podoben Leili. Mogoče tudi Leejevemu očetu.

Zakaj ste od vseh možnih pop komadov izbrali ravno *Take On Me* skupine A-ha? Je besedilo povezano z vašim razumevanjem zgodbe?

Ko izberem komad za dramo, se ravnam po tistem, kar se mi v trenutku, ko pišem, zdi, da bi si določeni lik želel zapeti. *Take On Me* mi je všeč predvsem zato, ker je težko zadeti najvišji ton in se bo moral igralec pošteno potruditi.

Zakaj se Leila reže? Zakaj svoje želje po slavi in po tem, da bi se počutila bolj živo, ne izrazi na kak drug način? Zakaj ne napiše svoje zgodbe? Kaj pa Holly, ki ima vse, kar si želi Leila, zakaj se tudi ona reže?

Rezanje je pogost način, s katerim mlade ženske izražajo svoje psihične stiske. Kot poročajo same, jim rezanje »omili« bolečino. Morda zato, ker rezanje povzroči neke vrste notranjo bolečino? Zakaj to počne Leila, je vprašanje, na katero si mora odgovoriti vsak gledalec sam. Enako velja za Holly. Nihče, pa naj se zdi na videz še tako uspešen, ni imun na psihično bolečino ali žalost. Nekateri najdejo tolažbo v drogah ali zlorabi alkohola, nekateri v samopoškodovanju. Vsi si želimo, da bi našli tolažbo v svojem življenju, odkrili vir bolečine in jo pozdravili. To upanje je sporočilo drame.

Kdo je kriv za spor med Billyjem in Leejem? Kaj je bilo prej – Leejevo zavračanje Billyja ali Billyjevo nasilje do Leeja?

Ne vem. Po mojem sta bila oba od samega začetka nastrojena drug proti drugemu. Zelo težko je biti očim. Zelo težko je biti sin brez očeta. Moški včasih ne zanjjo obvladati in uravnnavati svoje ranljivosti.

Je Jenny v svoje življenje sprejela Billyja, ker je mislila, da bo dobila novega Dana, ali ker si je tako zelo želela biti z nekom, s komerkoli? Se ji je depresija poglobila, potem ko sta se spoznala?

Dobro vprašanje. Nisem pomislil na to. Kaj pa vi mislite?

Je bila Jenny depresivna, ker je Dan ubil svojega najboljšega prijatelja ali zato, ker je odšel?

Še eno pametno vprašanje. Žal lahko odgovorim le tako, da rečem spet: Kaj pa vi mislite?

Rumena luna ni »klasično« dramsko besedilo, temveč se dialogi mešajo z distancirano pripovedjo neimenovanega pripovedovalca, barda. Gre pri tem za načrtno povzemanje baladnega načina pripovedi?

Predvsem sem želel ustvariti hiter tempo, kot v filmu. Hotel sem, da bi bila zgodba razburljiva, in pomislil, da bi to lahko dosegel na ta način.

Leila in Lee sta od samega začetka izobčenca, vsak na svoj način. Besedilo si vzame čas, da razloži, zakaj je tako, in razgrne njuni ozadji. Sčasoma pa ugotovimo, da Leejeva zgodba ni unikatna, saj se je zgodila že enkrat prej, v zgodbi njegovega očeta. Zdi se, da Lee ni imel nobene možnosti, da bi bilo lahko drugače. Včasih bi temu rekli usoda. Kako pa je s tem danes? Gre za socialni determinizem?

Mislim, da je to tragedija. Želel sem tudi pokazati, kako hitro se lahko zgodi, da mladi moški zabredejo v težave. Škotska je dežela, kjer fantje pogosto odraščajo v duhu nasilja in v okoliščinah, ki jim vzbujajo občutek, da se morajo boriti za preživetje. Želim si, da ne bi bilo tako.

V nasprotju z Leejem Leilin krč ne izhaja neposredno iz okolice, ampak iz nje same, iz njenega lastnega občutka nezadostnosti in neopaženosti. Leila hoče biti »v zgodbi«, ker se ji zdi, da brez zgodbe ne obstaja. *Everyone has a story to tell* – to je mantra našega časa, stavek, ki naj bi opolnomočal, a ima pogosto ravno nasproten učinek. »Imeti zgodbo« ni več pravica, temveč zahteva. Smo zato kot družba na točki, kjer smo? Ker nas ne zanimajo več skupne, ampak samo še individualne zgodbe? Bi torej lahko rekli, da so katastrofe, kot sta korona in okoljski kaos, skrajna možnost, da kot družba stopimo skupaj in se spravimo v red?

To je zanimivo vprašanje. *Rumeno luno* sem napisal še pred razširjenostjo družabnih omrežij. Mislim, da bi Leila zdaj še bolj trpela. »Popolno« življenje na instagramu, slavne osebe, »pomembneži«, skrbno kurirane objave na Twitterju ali Facebooku, vsa ta popolna življenja niso resnična. Naj ljudje še tako dodajajo ključnike *#realife* ali *#bekind*, resnica je, da vedno kažemo svetu le nekakšno fasado. To je seveda veljalo tudi v času pred družabnimi mediji, vendar ni bilo tako zelo zelo razširjeno in vsesplošno. Dokler si mlad, je vse skupaj seveda še huje, saj nimaš nobenega merila, na podlagi katerega bi lahko presojal te »popolne« svetove, ki so ti nedosegljivi.

Trenutne katastrofe, s katerimi se soočamo, me zelo skrbijo. Skrbi me, da nismo utrjeni za to, da bi bili skupaj. Da je naš občutek za običajno postal preveč krhek. Obstajata samo grozljiva katastrofa ali absolutna popolnost. Obstajata samo strah in odpor do drugega ali pa nekakšna absolutna in zlagana »ljubezen do vseh«. Ljudje so nemarni. Običajno življenje je težko in polno kompromisov. Skupnost je naša najgloblja tolažba, delno izhaja iz tega, ker se strinjamo, da bomo shajali z ljudmi, ki nam niso všeč ali nam grejo na živce. Globoko v sebi verjamem, da so ljudje dobri. Verjamem, da se bomo nekako le znašli. Verjamem, da se bojo mladi pri reševanju vseh omenjenih problemov odrezali bolje kot moja generacija. Verjamem, da tega ne bomo dosegli tako, da bomo junaki in bomo »živelij najboljše možno življenje«, ampak tako, da bomo običajni in bomo prevzeli pravo odgovornost zase.

Kako vidite prihodnost gledališča v teh zapletenih in umetnosti nenaklonjenih časih? Vaše gledališče Royal Lyceum v Edinburgu, kjer ste umetniški vodja, je maja letos objavilo, da se bo »pogreznilo v zimsko spanje«. Mar to še vedno traja? Ali gledališč na Škotskem sploh še niso odprli?

Gledališče se bo vrnilo. Gledališče je globoka človekova potreba. Trenutno pa smo v stanju hibernacije, niti enemu gledališču na Škotskem še niso dovolili, da bi ga odprli.

Ali bodo gledališča prejela kakšno finančno pomoč, ki jim bo pomagala preživeti?

Od škotske vlade smo dobili nekaj sredstev, ki nam omogočajo, da bomo lahko nadaljevali naslednje leto in da lahko pripravimo nekaj kabaretnih in bralnih uprizoritev, ki jih bomo posneli in prenašali v živo po spletu.

Upam pa, da bomo pred božičem smeli odpreti vrata vsaj za majhno število gledalcev, upošteva je fizično razdaljo, seveda. Stvari se spreminjajo iz dneva v dan. Trenutno je stanje zelo slabo. Dolgoročno pa sem globoko prepričan, da se bo gledališče vrnilo in bo še boljše.

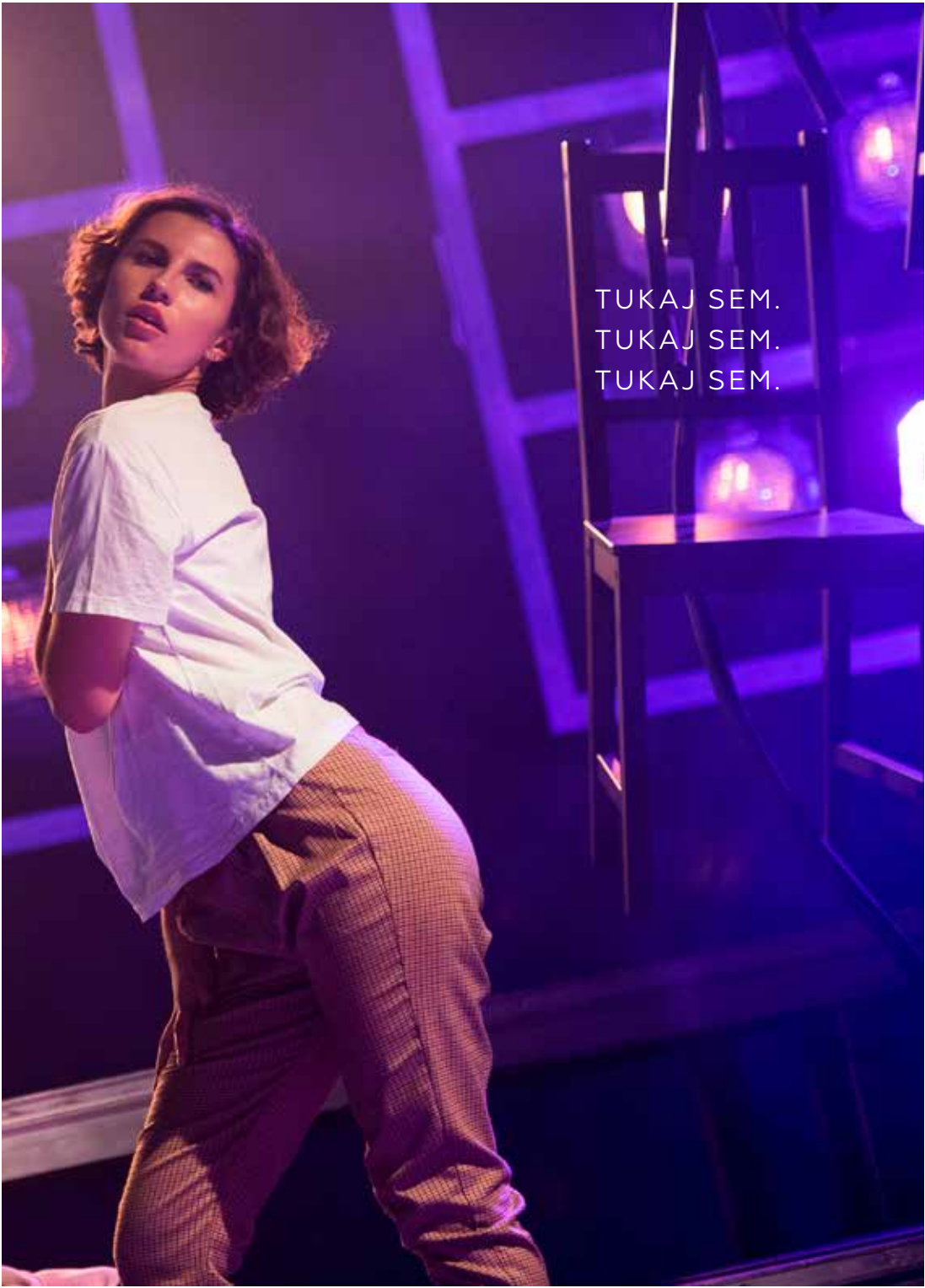
Kako je pandemija vplivala na vas osebno kot pisca, avtorja, gledališčnika?

Še nikoli v življenju nisem imel tako dolgega odmora od gledališča, od vseh njegovih vidikov, od tega, da sem gledalec, do tega, da hodim na vaje. Tak odmor ti vsekakor da določen vpogled. Zdaj poskušam uživati v branju in gledanju filmov. Videl sem, kako je izginilo vse moje prihodnje delo. Videl sem, kako izginjajo vsi moji dohodki iz minulega dela. Sam imam sicer srečo, da sem zaposlen kot umetniški vodja. Prav tako lahko nekaj zaslužim z drugimi vrstami pisanja.

Dobro pri vsem tem je, da čutim bolj kot kdaj koli prej nujno po pisanju za gledališče. Za gledališče, ki si resnično prizadeva odkrivati resnico in pripovedovati zgodbe, ki si jih želijo mnogi slišati. Slabo pa je, ker vidim, kako neznansko pogrešam gledališče. Že samo to, da *grem* v gledališče, to pogrešam morda še bolj kot predstave. Približno tako, kot da bi rad hodil v cerkev, a ne zaradi pridige.

Spraševali **igralci, Ana Duša** in **Tina Mahkota**

Prevedla **Tina Mahkota**

A woman with curly hair, wearing a white t-shirt and patterned pants, is posing in a room with purple lighting. She is looking back over her shoulder. In the background, there is a ladder and some glowing lights.

TUKAJ SEM.
TUKAJ SEM.
TUKAJ SEM.

GLEDALIŠKI LABORATORIJ LGL

V okviru Gledališkega laboratorija Lutkovno gledališče Ljubljana vsako leto pripravi produkcijo, v kateri sodeluje z mladimi, učenci in/ali dijaki in mlajšimi študenti. V tokratni predstavi sodelujejo štirje mladi igralci, Tibor Anželj, Neža Dvorščak, Ronja Matijevac Jerman in Maks Mihajlovič.

DEPRESIJA

1.

Ležim na postelji v svoji sobi in gledam v strop. Ura je pet popoldne. Luč je prižgana. Ne moti me. Samo ležim. Nimam energije, da bi premaknila katerikoli del telesa. Na mojih prsih stoji ogromna granitna kocka. Z vso težo pritiska name. Enakomerno. Ne duši me. Samo pritiska. Čutim, da me bolijo oči. Ne pečejo. Bolijo. Bolijo, tako kot sekundo preden iz tebe izbruhne slap solz. Ampak ne. Solz ni. Samo bolečina. Luč, ki sveti oranžno, se mi zdi tako brez smisla. Brez življenja. Sama sebi se zdim patetična. Ne morem vstat. Nočem vstat. Kaj če bi za zmeraj ostala tukaj? Točno tako. V tej poziciji. Ne čutim volje do premikanja. Granitna kocka je vse težja in težja. Ne vem, koliko časa že ležim. Slišim zvoke okolice, ampak ne razumem smisla. Ne vem, zakaj bi človek dal prat perilo. Zakaj bi odprl vrata kopalnice in zakaj bi naredil tiste korake. Jaz ne morem. Nočem. Ne morem. Na lepem čutim solzo, kako spolzi dol po mojem levem licu. Počasi. In potem še ena. In še ena. In potem jih je že cela kolona. Jočem. Zakaj jočem? Ali jočem? Nisem hotela jokati. Nisem imela tega namena. Ali jočem? Zakaj?

Tokrat sem pomislila, kaj bi bilo, če bi zdaj samo zaprla oči in jih nikoli več odprla. Dovolj imam. Ne morem več.

2.

Negativno počutje, občutek nemoči, brezizhodnosti, ko gledaš v prihodnost in ne vidiš ničesar lepega, dobrega, pozitivnega, česarkoli, česar bi se veselil. Ko se sprašuješ, zakaj obstajaš, zakaj živiš, kaj bi svet izgubil, če tebe ne bi bilo v njem,

ko si tako majhen, nevpliven in nepomemben. Ko opazuješ sebe kot posameznika in si v ničemer nisi všeč. Depresija je lahko tudi stanje otopelosti, ko ne čutiš niti pozitivnih niti negativnih čustev, nič te ne razveseli, užalosti, razjezi, prestraši ali užali, obstajaš in živiš samo, da obstajaš in živiš.

3.

Ne maram nalepk. Nalepk, ki te označijo, da nekaj imaš ali pa da si takšen in takšen. Vsak ima dobre in slabe dni. In včasih imaš hujše slabe dni kot ponavadi. Ne vem, kaj pomeni biti depresiven na papirju. Kako psiholog ve, kdaj ima človek depresijo. Tega ne vem. Zato si jo znam predstavljati samo po svoje. In z občutki, ki sem jih spoznala do svojega 19. leta, lahko rečem, da mislim, da sem se že srečala z depresijo. Jo občutila. Jo preživela. Ne vem, ali je to nekaj, kar za zmeraj ostane del tebe, ali je to nekaj, česar se lahko znebiš.

4.

Vedno kadar začnem razmišljat o sebi in o depresiji, se počutim smešno. Toliko ljudi je na svetu, ki se jim godijo toliko hujše stvari. Oni so depresivni. Kaj pa sem jaz? Nekdo, ki se smili samemu sebi ... Ne vem. Tak začaran krog se mi zdi. Vedno je lahko slabše in nikoli ne veš, kdaj je zares najslabše.

SAMOPOŠKODOVANJE

1.

Samopoškodovanje v naši generaciji je prisotno. Na prvi pogled sicer ne opaziš nič. Ampak če pogledaš bolj podrobno, opaziš mnogo (tudi drobcenih) stvari, ki zmotijo red. Imam prijatelje, ki so se rezali od žalosti (depresije?), druge, ki so se rezali iz radovednosti. Imam prijateljico, ki je goltala steklo, spet drugo, ki si je na roki ugašala cigarete.

2.

Samopoškodovnje se mi zdi strašno, žalostno je, če se nekdo znajde v situaciji, ko mu prizadevanje bolečine samemu sebi pomaga oziroma lajša njegovo situacijo. Takšno početje razumem, saj sem se tudi sam znašel v takšni situaciji, zato tudi ne morem obsojati ljudi, ki to počno, čeprav se mi zdi to početje skrajno neproduktivno in škodljivo. Bolj me moti to, da lahko postane samopoškodovanje del tuje osebnosti, kot je to npr. prisotno v emo kulturi in estetiki. Da lahko nekaj tako škodljivega postane trend in »kul«, se mi zdi nesprejemljivo.

3.

Ljudje počnemo različne stvari, da ublažimo bolečino. Zdi se mi, da takih ljudi nikoli ne smemo obsojati, ampak se z njimi pogovarjati oz. če tega nočejo, jih samo pustiti pri miru.

4.

Ne razumem samopoškodovanja. V resnici ne razumem, zakaj bi si nekdo to delal. Pa čeprav si želim, da bi razumela, ne razumem. Ni cilj samopoškodovanja beg od neke bolečine, ki je že prisotna? Ampak zakaj bi si potem na to bolečino nakopal še dodatno bolečino? Lepo bi bilo verjeti, da se nekdo počuti bolje, ko si gre z britvico čez zapestje. Ampak jaz si lahko mislim le – idiot ... Grozno mi je, ker verjamem, da nekateri ne znajo drugače. Kako obupan pa moraš biti za kaj takega?

POGOVORI

1.

O svojih stiskah se lahko vedno s kom pogovarjam. S prijatelji in z mamo. Z očetom ne. Ne vem, zakaj.

2.

O svojih stiskah in težavah lahko vedno govorim s svojo družino, vedno so mi prisluhnili in mi pomagali po svojih najboljših močeh, kadar pa stvarim oni ali jaz nismo bili kos, so vedno poskrbeli za pogovor s strokovnjakom.

3.

V naši družini se o stiskah pogovarjamo odkrito, kar stisko tudi deloma olajša; se pa to kljub vsemu zgodi mnogo prerediti.

4.

Vedno se lahko obrnem po pomoč k družini.

REVŠČINA IN NASILJE

1.

Zdi se mi, da sta velikokrat zelo neopazna, zato sama ne bi znala oceniti, koliko je tega v naši družbi. Ne zatiskam si oči, vem, da obstajata, ampak sama se zelo malokrat srečam s tem.

2.

Zdi se mi, da je teh problematik več kot včasih, a je morda tako, ker se o tem več govori. Skozi površinski pogovor se te problematike odkrije, a se o njih še vedno govori premalo, da bi se jih dalo razrešiti ali vsaj olajšati. Tako lahko problematika nasilja ali revščine postane nekaj vsakdanjega ali material za šale. Kljub temu pa najhujši primeri še vedno ostanejo neopaženi oziroma skriti.

3.

Pri nas v šolo nihče ne hodi raztrgan ali umazan, za kogarkoli sem izvedel, da je socialno deprivilegiran, sem bil presenečen, najbrž zato, ker se ljudje, zlasti najstniki, tega pogosto sramujejo, to skrijejo in se ne želijo izpostavljati. Posledično nekateri tudi ne izkoristijo pomoči, ki bi jim jo šola oziroma sistem nudila v obliki subvencioniranih obrokov ali šolskih potrebščin, delnega plačevanja bivanja v dijaških domovih ipd.

4.

Mislim, da je tega vedno več. Ampak hkrati je tudi vedno bolj zakrito. Ne opaziš takoj. Tudi ko se pogovarjaš z osebo, tega ne bo razkrila tako preprosto. Pogovori o tem tečejo normalno, ampak velikokrat se zgodi, da oseba, ki je tega deležna, svoja pričevanja postavlja v tretjeosebno pripoved.

5.

Nikoli nisem opazila oz. zaznala, da bi pri nas v šoli kdo izstopal na takšen način.

6.

Na naši šoli ne poznam nikogar iz deprivilegirane družine. Nekaj dijakov je zadržanih in tihih, njih vedno pozdravim, nikoli pa ne silim vanje, ker imajo mogoče radi samoto ali pa ne vem kaj.

STRAH

1.

V življenju me je najbolj strah tega, da bo šlo vse prehitro mimo.

2.

Najbolj me je strah ne imeti možnosti, da v življenju delam, kar si želim; strah me je tudi izgube koga od pomembnih ljudi v mojem življenju.

3.

Strah me je, da bi pogledal nazaj in videl, da se glede nekaterih potez nisem odločil prav, da bi obžaloval odločitve, ki sem jih sprejel, in zapravljaj čas s spraševanjem, kaj bi lahko bilo, če bi se odločil drugače.

LJUBEZEN

1.

Ljubezen v družini pomeni, da skrbiš en za drugega, si vesel, ko gre drugim dobro, in si medsebojno pomagaš.

2.

Vem, kaj je ljubezem, že od malega jo poznam, zaradi družine. Lahko bi rekla, da sem je navajena. Vedno se mi je zdela zelo samoumevna, ker sem bila prepričana, da mi jo morajo dati. Ampak včasih pa spoznaš koga, ki mu ni treba. Pa vseeno to počne. Ko se mi je to zgodilo, sem začela bolj ceniti vso ljubezen okoli sebe. Ker pride ob različnih trenutkih in se včasih pokaže na res čuden način. Ampak sem vesela, da je imam toliko, in upam, da je nikoli ne zmanjka.

3.

Mama.

Drži me. Za vedno. Ne me spustit. Majhen je moj korak, svet pa tako velik. Objemi me. Ne me spustit. Tvoj objem je topel, svet pa tako hladen. Poj mi uspavanko. Lepa je, svet pa tako krut. Kje si? Mami?

Rada te imam.

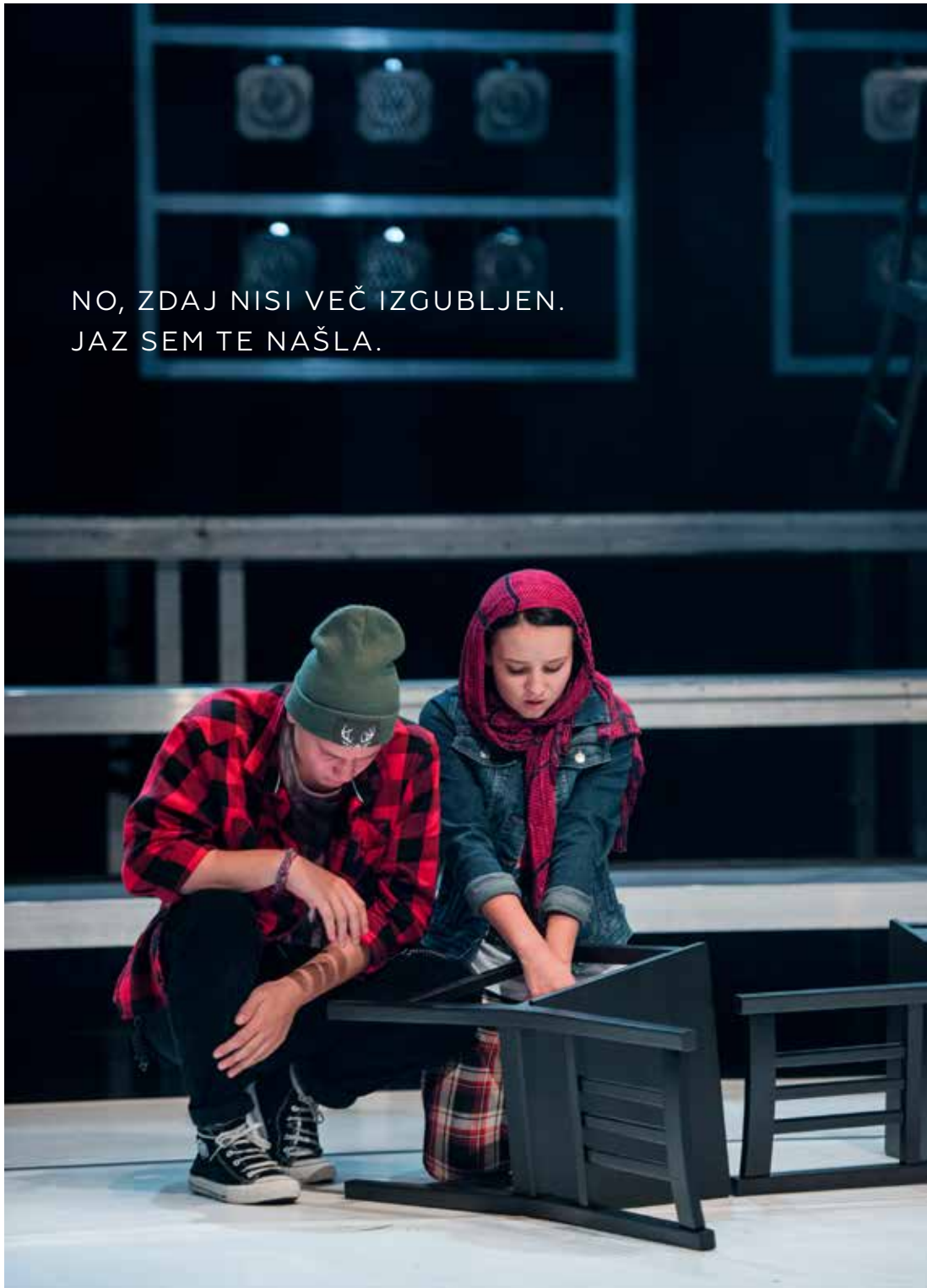
4.

Ljubezen je tista stvar, o kateri je najtežje govorit, jo poimenovat ali jo opisat, dokler je ne začutiš v najmočnejši obliki. Takrat lahko govoriš samo o tem.

O izpostavljenih temah so razmišljali:

Tibor Anželj, Neža Dvorščak, Ronja Matijevac Jerman, Maks Mihajlovič

NO, ZDAJ NISI VEČ IZGUBLJEN.
JAZ SEM TE NAŠLA.

VZGOJNI ZAVOD PLANINA

Predstavljaš si, da ves čas živiš kot v koloniji. Staršev ni, zate skrbijo vzgojitelji, psihologi in učitelji. Spiš v postelji, ki ni tvoja, v sobi, ki ni in nikoli ne bo tvoja. Vstajaš ob uri, ki jo določijo drugi, ješ tisto, kar določijo drugi, družiš se, ko drugi rečejo, da se lahko. Nimaš svojega računalnika, nimaš prostega dostopa do interneta. Nimaš očeta, ki bi se mu upiral s svojim prav, in nimaš mame, h kateri bi se zatekel, ko ti je hudo. In ko dopolniš 18 let, moraš na svoje. V tisti postelji, ki nikoli ni bila v resnici tvoja, v sobi, ki nikoli ni bila in ne bo tvoja, zate ni več prostora. Odvisen si samo še sam od sebe, brez doma, kamor bi se lahko vrnil, in brez človeka, ki bi ga lahko prosil za finančno ali čustveno podporo. Star si 18 let in na svetu si čisto sam.

Pri predstavi *Rumena luna* je Lutkovno gledališče Ljubljana sodelovalo z varovanci Vzgojnega zavoda Planina, ene od institucij, kjer pri nas pristanejo mladi, ki nimajo kam.

Punce in fantje, ki nimajo doma ali pa je v njem zaradi odnosov, revščine in nasilja nevzdržno.

Tam pristanejo tudi tisti, ki so zagrešili dejanja, za katera bi bili kot odrasli kazensko odgovorni. Na primer krajo.

Oboje, manko doma in hoja po robu (ali preko roba) dovoljenega, je ponavadi tesno povezano.

DOM

1.

Ko sem bila majhna, sem morala ves čas delati. Mojega očeta ni bilo po cele dneve, ne vem, kje je bil. Jaz sem delala doma, stregla sem njemu in bratu. Zato sem še vedno ustrezljiva, ni mi težko narediti kaj za človeka. Rada skrbim za druge. Včasih kdo reče, da se pustim izkoriščati. Sama tega ne čutim.

2.

Moja družina je razdeljena na pol, kot na dve fronti sredi vojne. V eni polovici je moj oče, v drugi pa moja teta, žena njegovega brata. Mame nimam več, umrla je v prometni nesreči, ko sem bila stara pet let. Očetov brat se je obesil, ko sem imela sedem, osem let. Nisem ga poznala. Imel naj bi težave zaradi ropov in drog. Oče mi je ves čas govoril, da se je stric obesil zaradi svoje žene, da ga je ona ubila. Ona mi je pa rekla, da je moj oče ubil mojo mamo, ker je on vozil avto takrat, ko je bila nesreča. Jaz se tega ne spomnim. Tudi nje se ne spomnim. Nobene njene fotografije nimam, oče je vse vrgel stran. Nikoli ni govoril o njej. Meni se je zamerila, ker je umrla. Tudi stric se mi je zameril, ko je naredil samomor. Če bi bila onadva še živa, bi bilo bolje. Ne bi bilo vojne med očetom in teto.

3.

Oče je vsak dan odšel ob petih zjutraj in se vrnil okrog polnoči. Enkrat se je spravil name, češ da doma nič ne naredim, da nič ne pospravim, nič ne skuham, da sem glupa, da bi morala v bolnico za umsko prizadete. Takrat sem bila stara sedem, osem let. Za vse doma sem jaz skrbela, skrbela sem za brata. Tudi pri šoli sem mu pomagala. Drugega razreda nisem izdelala, zato je oče rekel, da ne smem z njim in bratom na morje. Samo so me pustili doma za en mesec. Hodila sem k prijateljicam na obisk, kjer so mi dajali sladkarije, večinoma sem to jedla. Ko sta prišla brat in oče nazaj, me je oče tako močno porinil k steni, da mi je začela teči kri. Rekel je, da je jezen, ker sem padla razred. Zjutraj sem mu rekla, da se kri še zmeraj ni ustavila. Bil je tako jezen, da mi je zlomil roko. Dva, tri dni kasneje sem šla sama do zdravnika. Rekli so, da potrebujem operacijo, imela sem zlomljeno zapestje. Pa da to ni v redu, da moram stran od očeta. Zgodilo se ni nič, še kakšnega pol leta sem normalno hodila v šolo. Potem sem šla do učiteljice in ji rekla, da nočem več živeti pri očetu. Rekla je, da se ne morem sama odločati, kje bom živela. Ni mi verjela, da se kaj hudega dogaja. Verjeli so očetu, ki je trdil, da je vse v redu. Je trajalo še kar nekaj časa, preden so me poslali v Planino.

4.

Ko sem imela osem let, si je mama našla novega partnerja. Enega dne smo se odselili od njega in ko je prišel oče domov, je bilo stanovanje prazno. Oče je pijanec. Ker sem imela težave v šoli, me je mama poslala v Smednik, v dom, ko sem imela 12 let. Takrat sem tudi začela s samopoškodovanjem. Mama mi je kupila žiletke, da bi si lahko pobrila noge. Jaz sem se začla rezat. Če nisem imela britvic, sem se rezala s tubo od zobne paste, s tisto ostro špičko na spodnjem robu. Vsi v domu so to počeli. No, ne vsi, ampak veliko. Če si hotel, da te sprejmejo, si moral iti skozi krst. Ko sem

prišla v sobo, so me tam čakale punce in so rekle: »A si upaš?« Rekla sem, da si. Ena me je prijela, druga mi je pritisnila vroč vžigalnik ob kožo. Zdržala sem pet, mogoče deset sekund. Potem so mi pobrili obe obrvi in polovico glave. Tako so me sprejeli medse. Bila sem najmajša, vsi ostali so bili stari 16, 17 let. Jaz pred tem sploh nisem vedela, kaj je to rezanje; nisem kadila, nisem se drogirala. V Smledniku sem začela jemati droge, tudi v šolo nisem več hodila. Ko je socialna delavka predlagala, naj me premestijo v Vzgojni zavod, se je mama strinjala. V Planini je bilo nekaj časa dobro, potem sem začela spet delati isto.

5.

Moja mama živi v Postojni. Kadar zbežim iz Zavoda, grem včasih do nje in ji pozvonim. Enkrat sem tako prišla in rekla, da rabim cigarete in jopo, ker me je zeblo. Rekla je, naj hitro vzamem in grem. Vprašala sem, če lahko ostanem vsaj toliko, da skupaj skadiva čik. Je rekla, da noče imeti policije za vratom in naj grem, naj se vrnem v Zavod. Ko sem prišla naslednjič, me je spustila v stanovanje, ni bila jezna name, samo razočarana. Rekla je, naj pokličem v Zavod, da jih ne bo skrbelo. Ona je dober človek. Zdaj živi z mojim očimom in z otrokoma, ki ju ima z njim.

6.

V življenju sem se toliko selila, da nikjer nimam »svojega prostora«. Najbolje se počutim, kadar sem s prijateljico C. Kjer je ona, tam je moj prostor. Sama sem v svetu in sama sem v duši. Kadar sem s C., se počutim boljše.

ZAVOD

7.

Ko so imeli učitelji sestanek, smo ostali sami v razredu. Vzeli smo učiteljev stol na kolesčkih. Peljali smo ga na hodnik in si ga podajali. Na koncu smo sedali nanj in ga zaganjali po stopnicah navzdol. Stol se je polomil, jasno. Mi smo ostali celi.

8.

Kadili smo džojnt pred šolo. Učitelj je prišel ven in nas opozoril, naj ugasnemo. Nismo ga poslušali, on nas pa ni prijavil vodstvu šole, čeprav bi nas moral. Ker smo še kar kadili, je začelo tako smrdet po travi, da je nekdo poklical policijo. Klicali so me v psihologinjinino pisarno. Tam je bila policija, spraševali so me vse, povedal sem tudi, da nas je učitelj videl, pa nas ni prijavil. Za to bi lahko izgubil službo.

9.

Kavo pijem od osmega leta. Pijem samo Barcaffé. Kuham si jo sama. Včasih jo skuham tudi vzgojiteljem, če me prosijo.

10.

Včasih grem spat na mizo, ker je direkt pod oknom. Rada imam, če me zjutraj zbudi sonce, ki mi posveti naravnost v obraz.

11.

Veljam za človeka, zaradi katerega lahko po razredu letijo mize in stoli. Socialna delavka je rekla, da na ta način iščem pozornost. Jaz ne vem, zakaj to delam. Iz dolgčasa, se mi zdi.

12.

Enkrat smo enemu fantu v Zavodu rekli, naj skuha hrenovke, pa ni znal. Imel je 16 let. V vodo jih je dal kar v vrečki. Čez kakšne pol ure je vprašal vzgojiteljico, če so že. Je rekla, da zdaj so pa gotovo že. Pogledali smo v lonec, notri so bile napihnjene hrenovke v raztopljeni vrečki. Učitelj jih je fotografiral in dal na splet. Smešno je bilo.

13.

Hrano nam kupujejo vzgojitelji; skuhat si jo moramo sami, ne moremo pa izbrat, kaj nam bodo prinesli. Jemo tisto, kar določi Zavod. Ravnateljici smo poslali prošnjo, da imamo vsak četrtek za večerjo tisto, kar si sami izberemo. Niso nam odobrili prošnje. Drugi skupini so jo. Ne vem, zakaj. Če bi si lahko izbrala karkoli, bi jedla samo kalamare. Ocvrte, s pomfrijem in tatarsko omako.

BEG

14.

Špricali smo šolo, pobegnili smo iz Zavoda. Šli smo v Postojno. Tam je ena stavba, Primorka, kjer je Zavod za socialno delo. Jaz sem bila neumna, zvili smo si džojnt in smo šli kadit v dvigalo te stavbe. Hotela sem naredit kakšno neumnost in sem povabila prijatelje s sabo. Hotela sem izzivat. Prišel je varnostnik in poklical policijo. Peljali so nas nazaj v Zavod.

15.

Štirje smo zbežali iz Zavoda. Tavalimo po gozdu. V dveh, treh urah smo prišli do Postojne. Tam smo srečali mojega brata, ki nam je dal travo in nas peljal nekam, kjer bi lahko prespali. Šli smo na neko igrišče. Strah me je bilo, tresla sem se, bila sem čisto zadeta. Naenkrat je moj brat rekel, da moramo iti, da je nevarno, ker se tam zbira mafija. Začela sem skoraj teči. Moj brat je nekaj zlomil in vrgel v nek avto; zaropotalo je, začele so se prižigati luči po blokkih. Bila sem zadrogirana, nisem bila samo na travi. Imela sem privide. Strah me je bilo. Po tistem smo šli v klet nekega hotela, kjer je znan narkomanski kotiček. Tam naj bi spali. Tako se mi je bledlo, da sem na tleh videla modre pike, ki so se spreminjale v zvezdice. N. se je ustrašila in me je peljala v zdravstveni dom. Dali so mi infuzijo, ker sem bila čisto dehidrirana. Potem so prišli pome iz Zavoda. Naslednji dan smo spet zbežali, takoj zjutraj, že pred zajtrkom. Takrat sem imela 16 let.

16.

Beg ti da svobodo. Lahko delaš, kar hočeš, in greš, kamor hočeš.

SVOBODA

17.

V Zavodu mi ves čas nekdo stoji za hrbtom. To je težko. Edini prostor, kjer sem lahko čisto sama, je kopalnica. To je edini prostor, kjer ti nihče ne diha za ovratnik. Tuširam se počasi, tudi dve, tri ure, če mi pustijo. Zato grem vedno zadnja pod tuš.

18.

Moja svoboda je, da sem nekje zunaj, da mi nihče ne teži in nihče nič noče od mene. Svoboda je tudi, ko sem s prijatelji. V samotni ni svobode.

19.

Ne vem, kaj je svoboda. Moral bi se je naučiti. Ne znam poskrbet zase, ne vem niti tega, če bi si znal sam določiti urnik. Ne vem, kako se nakupuje hrana. Kaj kupiš v trgovini, če si kupuješ sam? Kako plačaš položnice? Položnice so okej – veš, da jih moraš plačati in potem si svoboden, ker si opravil, kar je treba. Nihče ti nič več ne more. Svoboda so disciplina in znanje in izkušnje, da lahko preživiš sam. Svoboden si takrat, ko imaš kontrolo nad svojim življenjem.

20.

Če se preveč razjezim, če se nimam kam umaknit, grem na gugalnico. Lahko se guncam tudi po štiri ure skupaj. To je moja svoboda.

21.

Svoboda je, ko se sam odločiš, kdaj boš pomil posodo za sabo.

Svoje zgodbe so delili sodelujoči
varovanci Vzgojnega zavoda Planina.

IZDAJATELJ **LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA**

ZANJ UROŠ KORENČAN, DIREKTOR

UMETNIŠKA VODJA AJDA ROOSS

SEZONA 2020/2021

BESEDILA ZBRALI IN UREDILI **ANA DUŠA IN AJDA ROOSS**

AVTORJI BESEDIL **ANA DUŠA, TINA MAHKOTA,**

IGRALCI IN VAROVANCI VZGOJNEGA ZAVODA PLANINA

LEKTORICA **MAJA CERAR**

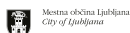
AVTORICA FOTOGRAFIJ **MANKICA KRANJEC**

OBLIKOVALKA **MAJA REBOV**

TISK **MATFORMAT**

NAKLADA **500 IZVODOV**

SEPTEMBER 2020

Podpora Evropske komisije pri izdaji te publikacije ne pomeni tudi podpore vsebine, ta predstavlja zgolj poglede njenih avtorjev. Komisija ne odgovarja za nikakršno rabo informacij iz pričujočega gradiva.

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

KREKOV TRG 2, 1000 LJUBLJANA

T 01 300 09 82 / 080 20 04

E BLAGAJNA@LGL.SI

WWW.LGL.SI

SPLETNA PRODAJA VSTOPNIC

LGL.MOJEKARTE.SI

KAJ ZDEJ,
A GREŠ AL GREŠ?

SREDNJA
VZGOJITELJSKA
ŠOLA IN GIMNAZIJA
LJUBLJANA